

serina ciliata», aquesta vindrà doncs de PULLUS 'gall, pollastre'; també anoto -l̄ en el B. Emp. (on no es confon -ll amb -yl): allà pronuncien *matipól* (a Pals la identifiquen amb el *tintorell*, a Castell d'Aro l'ajunten amb el *junèi* i l'olivarda, 1954, 1964). Aquest nom, però aplicat a una liliàcia arriba fins a Ribagorça: *matapól* veig que són asfòdels a Jusseu; i a la Poble de Roda (*Bu. Assoc. Exc. Cat.* xi, 154) diu que el lliri de jardí és *matapulla* (Gourdon, bon francès, sovint és inexacte en la forma dels mots, i almenys cal dubtar de la -a, car -púlo fóra possible en fon. ribagorçana); *matapollar*, *matapollera* (D'Amen.).

Mataporc, -porcs; *mataporquer*. *Matapuques* [Carles Ros, 1762, p. 149 «mastranxos»; Cavanilles (*Observ.* ii, 333), i anoto *matapúsa* herba boscana a Olocau de Carraixet i a Montserrat d'Alcalà (1962). *Mataquintos*. *Mataquirro*, veg. *matacabrit*. *Mata-rates*. *Mata-rucs* 'malnom ètnic de la gent de Solsona' Alinyà (1957). *Matasans* [Lab. 1840; Escrig]. *Mata-set* [Escrig]. *Mata-set-hòmens*. *Mata-setzes* deformació volguda de *mata-sets* perquè tirava massa a matar-se la set. *Mata-sogres*. *Mata-soldats*. *Matavelles* [Lab. 1840]. *Mata-vells*. *Matavinyes*.

Matusser [-osser, Belv., 1805] «adj. cosa mal feta, zoquetudo, rudis, impolitus; el que treballa tosca-ment», i en dóna una variant secundària amb metàtesi *massoter* (que és la que usa en la definició de *grofollet*). És comprensible com a derivat de *mat* que hem vist més amunt en Cerverí, Eiximenis i a l'Ebre en el sentit de 'rebaixat, abatut'; amb un sufix com el *primisser*, *llepissós*, *rapisser* (cf. encara *escadusser* i el cast. *chapucero*), o el de les formacions verbals, *menjussejar*, *casussa*, *cantussejar*, *cantussol*; «la viola, tancada en una caixa *matussera*, dient ell de la viola, per tocar-la en la serenata, la sua *majordona*», B. de Maldà (*Coll. B. V.*, 210); «ja li n'hauré feta alguna sense voler: sóc l'home més *matusser* del món; i el més desventurat»; «Odysseus, el Laèrtida, de procellosa història / tot cercant un refugi es ficà al Lion d'Or / --- / El desnú d'Odysseus, que Kirke enllepolia, / no esqueia al cabaret, per llord i *matusser*, / on retorcent-se, enceses de corsecant follia / s'espauaven les nimfes ---», Coromines (*L'Amor Traïdor i Putxin.* p. 17; *Odysseus al Lion d'Or*, O. C., 1345.10). *Matusseria*.

Matatxins [S. XVIII, *Rond. de Rond.*, on no significa 'mata-set' com entén *AlcM* sinó 'cada un dels homes ridículament disfressats que dansaven fent ganyotes i donant-se cops'], de l'it. *mattaccino* id., derivat de *matto* 'foll' (V. supra), d'on es prengué també el cast. *matachín* id. [1559]; a Mallorca Febr. Cardona (recol·lit dos cops, s. v. *m.* i s. v. *fer*) registra la forma «*fer mastatxins*: hacer melindres, faire des simagrées, oris vultusque inepta mutatio», mentre que *AlcM* dóna aquest significat com a men. en la forma *matatxins*; aquella, tanmateix deu ser autèntica probablement per contaminació d'*espatotxi* i de *mastegot* 'bufetada'; la contaminació d'*espatotxi* ha obrat en la *u* de la variant *matutxi* de Lacav. i del *DAg*.

Rematar [1647, *DTO.*] que només remetia a *acabar* donava el subst. «*remate*, acabament o fi»; Lacav.;

remato Lacav. i en un text de 1583 (*AlcM*); en alguna part degué ser formació espontània («boig *rematats*» és igualment popular pertot), però en l'acc. 'acabar' és percebut com a poc genuí en cat. central etc. (és conspícuia la seva absència fins en CRos, 1764), i solament vivaç des de l'Ebre cap al Sud i indubtablement hi fou contagiada pel cast., en el qual i en portuguès és mot vivíssim des dels orígens [S. XII en totes dues llengües]; *remat*, *remate* i *remato* són castellanismes intolerables; *rematada*; *rematança*.

¹ Avui hi ha tuà pertot en l'ALF 1733 fora del Rosselló, però és un francesisme. — ² En el sentit de 'perjudicar, lesionar els interessos' el trobem avui encara en el Bearn (Palay) i ja en el segle XIII: «qu'e<n> las injúries de l'avesque o deus canonges o de lurs homis, la besiau de ciutat de Lascaa no sie *matade*, ni negun besii de la ciutat ---», a. 1243 (*Cart. d'Ossau*, 49.33). En provençal modern *amatà* 'humiliar': «perqué lou vènt bramo o --- la mar oundenco --- plagnènto, *amato* soun ourguei», *Calendau* (x, 55.7). En francès antic, a les cites del God. afegim, per exemple, que *mater* traduït és 'vèncer, derrotar' en l'*Estoire d'Eustachius* (*RFgn.* xxxii, 600, v. 363). Del fr. va passar manllevat al bretó ja antic: *mated* en *Louis Eunius* poema en bretó de Tréguier de fi S. XVIII, avui una mica alterat com *batet* «étourdi, assommé» en el bretó trégorois (Ernaut, *Dict. Etym. du Breton Moyen*, p. 221). — ³ Altrament també allà s'arriba algun cop fins a 'matar, occir': en Giovanni Villani i en el Pucci (S. XIV); *amater* amb el valor de «tuer» figura en el poema en italo-francès *Karleto*, v. 1600 (*ZRPb.* xxxvii, 662). — ⁴ De cap manera no veiem aquí una al·lusió al joc dels escacs, com voldria CMI-chaëlis («ich setze sie *matte*») visiblement obsessiunada per la seva pretesa etimologia. Endemés l'acc. 'matar' és molt més freqüent en aquest mateix Cançoner (p. ex., vv. 340, 639); i d'altres se'n citen en *RLus.* xxii, 53. — ⁵ Mal que l'aprovessin Baist, *KJRPh.* iv, 312; Huber, *Litbl.* xxix, 409; i fins Gamillscheg i Bloch en llurs diccionaris etimològics francesos. — ⁶ En català *mat* ja es documenta a mj. S. xv en JnMartorell i en JRoig: «Escac pel roc / tens per la dona, / sus *mat* te dóna: / puys soriguer / te saben fer / —e no-u conexas! — / yo-t prec te-n dexes, / may pus no jugues / ---» (*Spill*, 9998); oc. ant. *mat* ja en trobadors del S. XII; cast. *mate* i ant. *mat* ja estan documentats repetidament en el *Libro del Acedrex* de fi S. XIII (10.25, 41.8, 51.12); també medieval en francès; Dozy, *Gloss.*, 352-3, partia de l'àr. *mât* 's'ha mort' en una frase del joc d'escacs *âš-šâh mât* 'el rei ha mort', però més tard, en el *Suppl.* i, 717a, admet (citant bibliografia) que això és una frase persa, mal entesa pels àrabs, on *mât* és un adjectiu d'aquell altre idioma amb el sentit d'astorat, 'esmaperdut, que no sap què fer'. ⁷ Nykl, *Mod. Phil. Chgo.* xxviii (1930), 483, ho suposa solament del cast. ant. *amatar* 'apagar', 'malmetre amb contundència', com ho trobem en l'Arx. de Hita, i derivant-ho del verb àrab *mât*; però fins